

Излази од 2014.

Научни часопис за безбедносне науке

НАЦИОНАЛНА БЕЗБЕДНОСТ

*Драјан Живаљевић,
Реља Жељски*

Безбедносни брифинг као стратешки инструмент
персоналне безбедности

Иван Рибач

Тероризам и хибридни рат

*Рајомир Д. Анђионович,
Борис Љ. Бурсач*

Страни агентурни рад и изазивање
обојених револуција

Дејан Милић

Синергија вештачке интелигенције и криптографије
у заштити поверљивих информација

*Мирослав Д. Стеванович,
Драјан Ж. Ђурђевић*

Аспекти глобалног управљања у суочавању са
пандемијом ковид-19

Марина Мијајовић

Транспарентност у истрагама ваздухопловних
несрећа: између права јавности на информисање и
интереса националне безбедности

*Предрај Павлићевић,
Миодрај Лемајић*

Лидер и принципи ефикасности одговора на кризу

Маријана Савић Симић

Индукциони фактори радикализације младих

*Јелена Звездановић Лобанова,
Милан Звездановић*

Геостратешки изазови енергетске безбедности у
зеленој транзицији: фокус на Србију

ISSN 2406-1840
UDK 351.86

Година 12 • Број 21/2025

Садржај

<i>Драјан Симеуновић</i> Уводна реч главног и одговорног уредника	9–9
--	-----

ЧЛАНЦИ

<i>Драјан Живаљевић, Реља Жељски</i> Безбедносни брифинг као стратешки инструмент персоналне безбедности	13–32
<i>Иван Рибач</i> Тероризам и хибридни рат	33–57
<i>Рајтомир Д. Анђоновић, Борис Љ. Бурсаћ</i> Страни агентурни рад и изазивање обојених револуција	59–74
<i>Дејан Милић</i> Синергија вештачке интелигенције и криптографије у заштити поверљивих информација	75–95
<i>Мирослав Д. Сивановић, Драјан Ж. Ђурђевић</i> Аспекти глобалног управљања у суочавању са пандемијом ковид-19 ..	97–117
<i>Марина Мијајковић</i> Транспарентност у истрагама ваздухопловних несрећа: између права јавности на информисање и интереса националне безбедности	119–136
<i>Предрај Павлићевић, Миодрај Лемајић</i> Лидер и принципи ефикасности одговора на кризу	137–162
<i>Маријана Савић Симић</i> Индукциони фактори радикализације младих	163–187
<i>Јелена Звездановић Лобанова, Милан Звездановић</i> Геостратешки изазови енергетске безбедности у зеленој транзицији: фокус на Србију	189–211

ОСВРТ

Бранко Илић

Осврт на тему „Нови Хладни рат – парадигма будућности” 215–216

ПРИКАЗ

Реља Жељски

Приказ књиге „Иредентизам: великодржавна доктрина
и политичко насиље”, аутора Зорана Малбашића 219–221

Примљен: 14. 5. 2025.
Исправка: 6. 8. 2025.
Прихваћен: 13. 8. 2025.

УДК 343.132:656.082:[316.774
316.774:355.02
Прегледни рад

Марина Мијатовић*

Институт за српску културу Приштина – Лепосавић

ТРАНСПАРЕНТНОСТ У ИСТРАГАМА ВАЗДУХОПЛОВНИХ НЕСРЕЋА: ИЗМЕЂУ ПРАВА ЈАВНОСТИ НА ИНФОРМИСАЊЕ И ИНТЕРЕСА НАЦИОНАЛНЕ БЕЗБЕДНОСТИ

Апстракт: У савременом ваздухопловству, транспарентност у поступању након авионских несрећа представља један од кључних предуслова за очување поверења јавности, унапређење безбедности и спречавање сличних инцидената у будућности. Истовремено, објављивање осетљивих информација, као што су подаци из црне кутије или аудио-снимци из кокпита, отвара бројна правна и етичка питања, посебно у контексту заштите приватности, достојанства жртава и интереса националне безбедности. Док јавност, медији и породице жртава често инсистирају на праву на информисање, државе и надлежни органи понекад ограничавају приступ информацијама позивајући се на безбедносне ризике или потребу за очувањем интегритета истраге. Такав сукоб интереса поставља питање: где се завршава право јавности, а почиње обавеза државе да заштити шире безбедносне интересе.

Овај рад настоји да испита нормативни оквир који уређује транспарентност у истрагама ваздухопловних несрећа, са посебним освртом на међународне стандарде, домаћу праксу и специфичне случајеве у којима су правне, безбедносне и етичке димензије дошле у директан сукоб. Циљ је да се понуде аргументи за балансирано правно решење које ће поштовати право јавности, али неће угрозити безбедност, приватност и правни интегритет истражних поступака.

Кључне речи: ваздухопловне несреће, право јавности, национална безбедност, црна кутија, истрага.

* Научни сарадник. Имејл: marina.mijatovic@gmail.com; ORCID 0000-0003-4370-7690.
Рад је написан у оквиру научноистраживачког рада НИО по Уговору склопљеним са Министарством науке, технолошког развоја и иновација РС број 451-03-136/2025-03 од 27. 1. 2025. године.

УВОД

Истраге ваздухопловних несрећа представљају један од најосетљивијих сегмената система безбедности у ваздушном саобраћају. Њихова суштинска функција није само утврђивање узрока инцидента, већ и спречавање будућих трагичних исхода кроз унапређење процедура, техничких стандарда и људских капацитета.¹ Међутим, питање транспарентности у овим поступцима отвара бројне правне, етичке и безбедносне изазове, нарочито у погледу објављивања осетљивих података као што су аудио и видео снимци из пилотске кабине, подаци из црних кутија и службени извештаји независних истражних органа. Јавност, а нарочито породице жртава, често захтевају брзо и потпуно обелодањивање информација, позивајући се на право на информисање и јавни интерес. С друге стране, надлежни органи, како национални тако и међународни, упозоравају на ризике које таква пракса може изазвати. Превремено или неадекватно откривање података може нарушити независност и интегритет истраге, довести до медијске сензационализације, нарушити углед авиокомпанија, али и угрозити националну безбедност, нарочито када је реч о потенцијалним терористичким нападима или међународним инцидентима.²

Међународна регулатива, пре свега стандарди Међународне организације за цивилно ваздухопловство (ICAO), посебно у Анексу 13 Чикашке конвенције³, јасно дефинише оквире и процедуре за спровођење техничких истрага. Ови стандарди подржавају концепт независне и непристрасне истраге, уз ограничење приступа одређеним доказима који би могли утицати на сведоке или довести до погрешног тумачења података од стране јавности. Према одредбама Анекса 13 Чикашке конвенције, држава на чијој се територији догодила ваздухопловна

1 Rajchel, Jan, "The procedures of aviation accidents investigation. The human factor as a greatest aviation safety threat", *Modern Management Review*, Vol. XXIII, Iss. 25 (4/2018), 2018, p.165.

2 Balcerzak, Tomasz, "A 'just culture'? Conflicts of interest in the investigation of aviation accidents", *Scientific Journal of Silesian University of Technology*, Series Transport, Vol. 94, 2017, p. 8.

3 Међународна организација за цивилно ваздухопловство (енгл. *International Civil Aviation Organization – ICAO*) представља специјализовано тело Уједињених нација које има задатак да развија, унапређује и усклађује међународне стандарде и препоруке у области цивилног ваздухопловства. Њен циљ је да допринесе безбедном, ефикасном и уредно организованом развоју светске ваздухопловне делатности. Правни основ за рад ове организације утемељен је у Чикашкој конвенцији, односно Конвенцији о међународном ваздушном саобраћају, која је потписана 1944. године у Чикагу. Овај документ представља темељни међународни споразум који регулише кључна питања у вези са међународним ваздушним саобраћајем. Кључни стандарди које усваја ICAO налазе се у оквиру 19 анекса који прате Чикашку конвенцију, а сваки од њих обрађује посебне аспекте међународног цивилног ваздухопловства.

несрећа дужна је да предузме све неопходне мере ради очувања материјалних доказа, као и обезбеђења летелице и свега што се у њој налази, у временском периоду неопходном за спровођење истраге. Ова обавеза укључује физичку заштиту олупине, спречавање неовлашћеног приступа, као и очување доказа који могу бити од значаја за утврђивање узрока инцидента. Очување интегритета места несреће представља кључни предуслов за веродостојну и ефикасну истрагу, али и заштиту легитимних интереса држава, компанија и породица жртава.⁴ Истовремено, многе државе у својим националним прописима додатно уређују начин обраде, чувања и евентуалног објављивања информација из истрага, чиме се често преферира заштита интереса државе над транспарентношћу процеса.

Поред правних аспеката, важну улогу имају и етичке димензије, нарочито када је реч о заштити достојанства жртава и чланова њихових породица. Објављивање гласовних снимака из последњих тренутака лета или интерних комуникација посаде често се сматра нарушавањем људског достојанства, што изискује додатну пажњу приликом одлучивања о доступности таквих материјала. Чак и у случајевима када аудио-снимци не садрже експлицитне личне податке, њихова обрада захтева висок степен пажње. Гласови пилота и чланова посаде представљају биометријске податке, јер је могуће извршити идентификацију појединаца на основу карактеристика гласовног отиска. Уколико се користе за јединствену идентификацију лица, такви подаци спадају у посебне категорије осетљивих информација према савременим стандардима заштите података о личности. Ово питање добија на значају у контексту одлуке о евентуалном објављивању или коришћењу гласовних снимака из кабине у јавном простору или током медијских извештавања, јер се морају уважити како правна ограничења тако и етички императив заштите приватности и достојанства преминулих лица.⁵ Савремени медијски контекст, у коме друштвене мреже и интернет портали омогућавају изузетно брзо ширење информација, значајно утиче на перцепцију јавности о ваздухопловним несрећама, али и на сам ток истраге. Истраживања показују да медији имају снажан утицај на ставове појединаца, укључујући њихово понашање, степен поверења, перцепцију догађаја и чак начин на

4 Makeieva, Olena, Liudmyla Shapenko, "Aviation Investigation: International and National Legal Standards", In: *Proceedings of the International Conference on Business, Accounting, Management, Banking, Economic Security and Legal Regulation Research (BAMBEL 2021)*, Series: Advances in Economics, Business and Management Research, Vol. 188, 2021, p. 179.

5 Rigault, Mickaël et al., "Legal and Ethical Challenges in Recording Air Traffic Control Speech", In: *Legal and Ethical Issues In Human Language Technologies and Multilingual De-Identification of Sensitive Language Resources*, Language Resources and Evaluation Conference, 20–25 June 2022, Marseille, 2022, pp. 81–82.

који се поистовећују са одређеним вредностима или жртвама трагедије.⁶ Иако су одређени аспекти пораста и опадања пажње у медијском простору релативно познати, знатно мање је познато о утицају географских фактора, обиму догађаја и културно-језичких разлика између различитих популација на обликовање јавног интересовања. У том смислу, и даље остаје отворено питање да ли су савремене дигиталне технологије допринеле правичнијем и равномернијем приступу информацијама, или су, напротив, продубиле неједнакости у начину на који се вести пласирају и утичу на пажњу јавности. Ово је од посебног значаја у контексту ваздухопловних несрећа, где селективност у медијском извештавању може утицати не само на перцепцију догађаја, већ и на поверење у институције и званичне резултате истраге.⁷ Неконтролисано ширење информација путем друштвених мрежа може угрозити кредибилитет званичних извора и појачати дезинформације, стога је у дигиталном добу од суштинске важности успоставити јасне механизме управљања информацијама који ће обезбедити правовремену и одмерену комуникацију, без угрожавања безбедносних и етичких стандарда.

Циљ овог рада јесте да критички преиспита домет и ограничења транспарентности у оквиру истрага ваздухопловних несрећа, са посебним освртом на правно утемељење права јавности на информације и на легитимност ограничења тог права у интересу безбедности, достојанства и интегритета самог поступка. У контексту савременог комуникационог окружења, у којем информације постају глобално доступне у реалном времену, отвара се низ етичких, безбедносних и правних питања у вези са објављивањем података из осетљивих истражних процеса. Рад настоји да понуди аналитички оквир за разумевање сложених односа између јавног интереса, заштите приватности, очувања јавне безбедности и ефикасности истраге, те да укаже на потребу за балансираним приступом који ће истовремено штитити основне друштвене вредности и спречити деструктивне последице неумерене транспарентности.

1. ТРАНСПАРЕНТНОСТ У ВАЗДУХОПЛОВНОМ ПРАВУ

У правном дискурсу, појам транспарентности нема унапред задате, чврсто дефинисане границе, већ се његово значење обликује кроз функционалну

6 Li, Chen-Wei, Veng Kheang Phun, Mio Suzuki, Tetsuo Yai, "The Effects of Aviation Accidents on Public Perception toward an Airline", *Journal of the Eastern Asia Society for Transportation Studies*, Vol. 11, 2015, p. 2352.

7 García-Gavilanes, Ruth, Milena Tsvetkova, Taha Yasseri, "Dynamics and biases of online attention: the case of aircraft crashes", Vol. 3, Iss. 10, *Royal Society Open Science*, 2016, p. 2.

и контекстуалну анализу. Уместо формалне дефиниције, транспарентност се препознаје кроз скуп суштинских одлика које укључују отвореност у комуникацији, лаку доступност података, једноставност у формулацији информација, разумљивост за различите категорије прималаца, као и поузданост извора. У том смислу, одређена ситуација или поступак могу се сматрати транспарентним ако се информације пружају на начин који искључује двосмисленост и омогућава несметано и јасно разумевање од стране јавности. Транспарентност, стога, није апстрактан идеал већ мерљива карактеристика правног и институционалног деловања.⁸ У оквиру ваздухопловног права, транспарентност се не јавља искључиво као оперативна вредност већ као правни принцип који произилази из обавезе јавних власти да поступају у складу са интересима друштва, посебно у случајевима који се тичу колективне безбедности и људских жртава. Овај принцип обухвата више нивоа, од процесне транспарентности унутар самих истрага, преко јавног објављивања извештаја и комуникације с медијима, до нормативног регулисања ограничења приступа одређеним категоријама информација. Правни оквир истрага ваздухопловних несрећа почива на принципима који су дефинисани, пре свега, међународним стандардима, а потом и националним прописима, при чему се транспарентност као вредност сусреће са бројним изузецима и ограничењима. У међународноправном смислу, транспарентност се прожима кроз норме које не само да дефинишу надлежност и процедуре, већ и ограничавају произвољност у располагању подацима. Најзначајнији инструменти у том погледу су Анекс 13 уз Чикашку конвенцију и Регулатива (ЕУ) бр. 996/2010, који обавезују државе да, с једне стране обезбеде независност истраге, а с друге да објаве коначне извештаје у разумном року. У том контексту, транспарентност се афирмише као елемент правне сигурности, али не апсолутно, већ подложно одређеним правно утемељеним ограничењима. Истовремено, ова правна регулатива има за циљ и унапређење механизма подршке жртвама ваздухопловних несрећа и члановима њихових породица, наглашавајући хуману димензију безбедносних политика.⁹

Посебну категорију информација које захтевају пажљиво правно и етичко разматрање чине тзв. осетљиви подаци. У контексту ваздухопловних истрага, ови подаци обухватају (поред техничких елемената) личне или биометријске информације, као што су гласовни записи чланова посаде, снимци из пилотске

8 Vukadinović, Slobodan, Katarina Jovičić, „Razvoj transparentnosti u javnom i privatnom (ugovornom) pravu: od zahtjeva ka načelu”, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, vol. 45, br. 3, Rijeka, 2024, str. 590.

9 European Commission, *Support study to the evaluation of Regulation (EU) No 996/2010 on the investigation and prevention of accidents and incidents in civil aviation: final report*, (written by: Robert Piers, Job Smeltink, Alfred Roelen, Rachel Beerman, Niels van Wanrooij, Pablo Mendes De Leon), Publications Office, Brussels, 2018, p. 21.

кабине, подаци из комуникације са контролом лета, па чак и индиректно идентификујући садржаји, попут реакција путника или одређених појава везаних за здравствено стање. Примена савремених технологија обраде звука и слике отвара могућност да се чак и наизглед анонимни подаци поново идентификују, што их сврстава у оквир посебних категорија личних података. Једна од најзаступљенијих и најразвијенијих биометријских технологија заснованих на карактеристикама понашања је технологија препознавања гласа. Често долази до погрешне идентификације овог појма са препознавањем говора, међутим, док системи за препознавање говора обрађују и тумаче садржај изговореног, системи за препознавање гласа користе индивидуалне акустичке карактеристике говорника у циљу потврде његовог идентитета.¹⁰ Употреба таквих података у ваздухопловним истрагама захтева посебан правни режим заштите, будући да се ради о подацима који могу бити индиректно идентификовани и који, према европским стандардима, спадају у посебне категорије података о личности, чија обрада мора бити строго ограничена и оправдана. Чак и када ти подаци немају експлицитну идентификациону вредност, њихова обрада може довести до повреде права личности, што захтева примену строгих стандарда заштите података о личности. Гласовни отисак представља специфичну и непоновљиву биолошку карактеристику, која се, слично као и отисци прстију, може користити у сврху идентификације.¹¹ Управо та јединственост чини глас податком високог степена осетљивости, посебно у контексту ваздухопловних истрага. Иако такви подаци могу бити од кључног значаја за разумевање узрока несреће, њихова доступност широј јавности отвара питање одговорности за евентуалну стигматизацију, нарушавање достојанства или повреду постхумног угледа жртава и чланова посаде. Управо зато, примењује се tzv. ограничени режим транспарентности, у коме се одређени делови података обрађују уз строге протоколе, узимајући у обзир принцип минималне потребне објаве. У том смислу, регулисање приступа осетљивим подацима није само питање техничке заштите или права на приватност, већ и израз дубље етичке обавезе према жртвама и њиховим породицама. Савремени технолошки и правни оквир све изразитије указује на неопходност континуираног праћења развоја и примене нових метода идентификације појединаца, нарочито оних које се односе на форензичке аспекте у дигиталном окружењу. Свака недовољна правна прецизност или институционална несигурност у вези с обрадом ових података не само да угрожава основна права појединаца, већ потенцијално умањује интегритет саме

10 Lekić, Nedeljko, Zoran Mijanović, *Identifikacioni sistemi*, Elektrotehnički fakultet Podgorica/Tempus projekat JEP-CD-40017-2005, Podgorica, Crna Gora, 2008, str. 263.

11 Skoko, Lea, „Biometrijske metode identifikacije”, završni rad, Filozofski fakultet Univerziteta u Zagrebu, Zagreb, 2021, str. 12.

истраге.¹² Из тог разлога, модерна правна теорија инсистира на уравнотеженом приступу који повезује транспарентност, безбедност података и поштовање људског достојанства, као темељне стубове легитимне истраге.

2. ПРАВО ЈАВНОСТИ И ОГРАНИЧЕЊЕ ОБЈАВЉИВАЊА ПОДАТАКА

Право јавности на приступ информацијама у случају ваздухопловних несрећа представља један од основних постулата демократске транспарентности, али се у конкретним околностима мора супротставити низу легитимних ограничења. Изазов није само у правној регулацији објављивања података, већ и у све сложенијем технолошком, безбедносном и медијском окружењу у коме те информације циркулишу. Са порастом интересовања јавности и притиском медија, све је израженија потреба за прецизним дефинисањем шта се, када и под којим условима може објавити, а да се тиме не угрозе приватност, безбедност, или поштовање жртава и њихових породица.

Право на приступ информацијама почива на неколико суштинских правних и демократских начела. Пре свега, државни органи и сва правна лица којима је поверено вршење јавних овлашћења имају обавезу да поступају у интересу јавности, што подразумева и обавезу транспарентности свог рада. Управо из тог односа јавног поверења произилази право грађана да надзиру рад институција, при чему је увид у информације у њиховом поседу један од кључних механизма демократске контроле. Подаци којима располажу органи власти, нарочито они који су прибављени путем јавних средстава, не могу се сматрати искључивим власништвом државе, већ представљају јавни ресурс, у служби општег интереса. Остваривање овог права подразумева како активно објављивање релевантних информација од стране надлежних органа (*ex officio*) тако и омогућавање приступа по захтеву, у складу са законом.¹³ На тај начин се осигурава транспарентност, али и превенција злоупотреба, чиме се јача поверење јавности у институционални систем, што је нарочито важно у контексту поступака истраге ваздухопловних несрећа у којима је јавни интерес посебно изражен. Поред тога, значајну улогу у уређењу овог питања имају и општи инструменти о слободи приступа информацијама од јавног значаја, као

12 Stojičić, Snežana *et al.*, „Forenzičke metode za identifikaciju lica: juče, danas, sutra”, u: *Zbornik radova sa LXVI konferencije Etran*, 6–9. juna 2022, Novi Pazar, 2022, str. 1–5.

13 Nenadić, Nemanja, „Slobodan pristup informacijama u Srbiji: iskustva, problemi i perspektive”, radni izveštaj, pripremljen za konferenciju: *Civilno društvo za odgovornu vlast*, Beograd, 2019, str. 5.

што су Конвенција Савета Европе о приступу званичним документима (*Tromsø Convention*¹⁴)¹⁵ и национални закони о слободном приступу информацијама. Што се тиче Републике Србије, важно је истаћи Закон о заштити података о личности¹⁶, који је усаглашен са Општом уредбом Европске Уније (*GDPR*) и поставља чврсте границе у погледу обраде и објављивања личних и осетљивих података, укључујући биометријске елементе, здравствене информације или гласовне записе. Правни оквир транспарентности у Републици Србији утемељен је и на Закону о слободном приступу информацијама од јавног значаја¹⁷. На тај начин се у национални систем уводи механизам којим се балансирају право јавности да зна и интереси који заслужују законску заштиту. Област тајних података у Републици Србији први пут је свеобухватно и нормативно уређена Законом о тајности података¹⁸, чиме је установљен системски приступ класификацији, заштити и руковању информацијама од значаја за безбедност државе. Питање тајности података тесно је повезано са правом јавности на приступ информацијама, јер управо дефинисање законских ограничења омогућава да се успостави деликатна равнотежа између транспарентности јавне управе и заштите осетљивих интереса, као што су национална безбедност, одбрана или уставни поредак. Стога, ова два нормативна корпуса, право на слободан приступ и режим тајности, посматрају се као комплементарни.¹⁹

Иако наведени акти начелно подстичу отвореност органа јавне власти, у пракси често предвиђају и кључне изузетке, када се тражени подаци односе на текуће истраге, националну безбедност, заштиту приватности или када би њихово објављивање могло довести до дезинформација или манипулације. Тако

14 Конвенција Савета Европе о приступу званичним документима, која је ступила на снагу 1. децембра 2020. године, представља први међународни правно обавезујући акт којим се афирмише универзално право сваког појединца на приступ званичним информацијама које се налазе у поседу јавних органа. До сада ју је ратификовало седамнаест држава: Албанија, Јерменија, Босна и Херцеговина, Естонија, Финска, Мађарска, Исланд, Летонија, Литванија, Република Молдавија, Црна Гора, Северна Македонија, Норвешка, Словенија, Шпанија, Шведска и Украјина. Ова конвенција представља прву правно обавезујућу међународну норму која утврђује право сваког појединца на приступ службеним документима које поседују јавни органи, независно од држављанства, личног статуса или мотива који стоје иза захтева за приступ информацијама.

15 Council of Europe, "Council of Europe Convention on Access to Official Documents – Tromsø Convention", No. 205.

16 Закон о заштити података о личности, „Службени гласник РС”, број 87/2018.

17 Закон о слободном приступу информацијама од јавног значаја, „Службени гласник РС”, број 120/2004, 54/2007, 104/2009, 36/2010, 105/2021.

18 Закон о тајности података, „Службени гласник РС”, број 104/2009.

19 Миленковић, Дејан, *Приручник за примену Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја*, Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности, Београд, 2010, стр. 48.

се појављује тензија између легитимног интереса јавности и одговорности институција да штите интегритет поступка. У контексту ваздухопловних несрећа, посебну тежину имају етичке димензије објављивања – како третирати информације које би могле да нанесу додатну бол породицама жртава, или доведу до непотребне сензационализације трагедије. Савремена научна литература указује на неопходност развоја тзв. интегрисаног комуникацијског протокола, односно кризног комуницирања, који би укључивао правнике, истражитеље, стручњаке за комуникацију и психолошку подршку, са циљем да се балансирају право на информацију и заштита људског достојанства. Период након несреће захтева детаљну анализу спроведених активности како би се идентификовале евентуалне слабости и унапредили постојећи планови за реаговање у будућим кризним ситуацијама. Односи између пружалаца услуга у авио-индустрији и крајњих корисника од великог су значаја у редовним околностима, али постају још значајнији у ситуацијама кризе. Због тога је кризно комуницирање неопходно схватити не само као обавезу, већ као важан алат у очувању угледа, поверења јавности и, потенцијално, у умањењу последица несреће.²⁰

У том смислу, транспарентност се мора разумети не као пуко објављивање свих података, већ као селективан, али принципијелан процес који служи јавном интересу, а не знатижељи. Уколико недостаје системски и одговоран приступ, објављивање информација може бити злоупотребљено у сврху манипулације или политизације, што не само да подрива поверење јавности у институције, већ у крајњој линији доводи у питање и саму превентивну и стручну сврху ваздухопловних истрага.

3. МЕДИЈИ И УГРОЖАВАЊЕ ИСТРАГА

Савремени медијски простор, обележен дигитализацијом и убрзаним током информација, значајно утиче на начин на који се јавност информише о ванредним догађајима, укључујући и ваздухопловне несреће. Иако медији имају легитимну друштвену улогу у обезбеђивању транспарентности и информисаности грађана, њихово деловање може, у одређеним ситуацијама, озбиљно угрозити интегритет и ефикасност истражних поступака. Медији играју суштинску улогу у обавештавању свих заинтересованих страна током свих етапа кризног управљања. При извештавању о ванредним ситуацијама, новинари често селективно представљају поједине аспекте догађаја, што је у научној литератури познато као концепт медијског уоквиравања. У случају авио-несрећа, медији

20 Đuzel, Marko, „Krizno komuniciranje u zrakoplovnoj industriji”, sa konferencije: *PR & Media Days Mostariensis*, Studij odnosa sa javnošću Sveučilišta u Mostaru, Mostar, 2022, str. 16.

неретко креирају специфичне наративе којима обликују јавну перцепцију узрока трагедије, као и реакције институција и других актера након несреће. Посебно је проблематично када новинари, у настојању да што пре пласирају сензационалне садржаје, износе непроверене или делимичне информације, откривају идентитет чланова посаде, жртава или сведока, или објављују интерне документе и снимке који су део поверљивог истражног материјала.²¹ Медији представљају моћан канал масовне комуникације, али истовремено и потенцијални инструмент психолошког утицаја и обликовања јавног мњења. У условима дигиталног доба и високе медијске експонираности, појединци су све чешће изложени наративима који не одражавају нужно реално стање, већ служе одређеним интересима. Овакво усмеравање перцепције јавности, често суптилно и ненаметљиво, отвара простор за манипулативне праксе које могу имати значајне друштвене последице. Сензационализам као медијска стратегија посебно долази до изражаја у ситуацијама криза, попут ваздухопловних несрећа, где се пажња јавности настоји задобити путем драматизовања догађаја и пласирања непроверених, делимичних или тенденциозних информација. Чест је случај да се догађајима или личностима приписује претерана важност, чиме се нарушава принцип објективности и доводи у питање кредибилитет медијске сцене. При томе, сугестивност публице, њена спремност да прихвати садржај без критичког преиспитивања, омогућава дубљу и дуготрајнију медијску манипулацију. Недовољна медијска писменост, као и неразвијена свест о постојању скривених структура моћи које креирају и усмеравају информациони ток, остављају појединце рањивим на утицаје који обликују њихове ставове, вредности и одлуке. Ове појаве често пролазе непримећено, а њихови ефекти се манифестују тек у моменту кад је манипулација већ постала део свакодневне стварности.²² Превремено објављивање података може резултирати озбиљним последицама. С једне стране, такво поступање може компромитовати доказе, утицати на сведоке, створити јавни притисак на истражне органе, па чак и проузроковати трајне штете у реконструкцији догађаја. С друге стране, уколико медији износе нетачне или тенденциозне тврдње, то може довести до увођења јавности у заблуду, до моралне виктимизације појединаца, као и до потенцијалних тужби за клевету и нарушавање угледа. Успостављањем јасних процедура у погледу доступности и размене информација, уједно би се смањила вероватноћа да поверљиви подаци доспеју у јавност без сагласности надлежних органа. На тај начин, индиректно би

21 Delmo, Kate, Sean Chaidaroon, "Managing media sensationalism in the event of an airline disaster", In book: *Reputation and Image Recovery for the Tourism Industry*, Chap. 12, (eds. G. Walters, J. Mair), Goodfellow Publishers, Oxford, 2019, p. 199.

22 Колев, Драган, „Медији као средство психолошке манипулације”, у зборнику: *Наука и медији, криза и њерсејективна знања и науке*, Филозофски факултет Универзитета у Нишу, Ниш, 2012, стр. 435–439.

био заштићен јавни интерес, јер би се грађанима обезбедило прецизније, одговорније и истинитије информисање.²³ Неопходно је напоменути да одговорност није искључиво на медијима. Институције које воде истрагу морају благовремено, јасно и професионално комуницирати с јавношћу, чиме се умањује простор за спекулације. Сходно наведеном, однос између медија и истражних органа мора бити заснован на узајамном поштовању надлежности и професионалних стандарда, како би се очувала равнотежа између права јавности на информације и заштите интегритета истраге и људског достојанства свих укључених страна.

4. ВАЗДУШНИ ИНЦИДЕНТИ КАО БЕЗБЕДНОСНИ ИЗАЗОВ

Савремени концепт националне безбедности превазилази класичне војне и политичке претње, обухватајући и нетрадиционалне ризике који могу дестабилизovati друштвени, економски и технолошки поредак. У том контексту, ваздушни инциденти добијају нову димензију – они више нису искључиво предмет техничке анализе и регулаторних тела, већ улазе у сферу процене ризика по државни суверенитет, територијалну безбедност и виталне инфраструктуре. Пад цивилног авиона у близини осетљиве инфраструктуре, појава дронова у ваздушном простору без надзора, или чак технички квар услед намерно изазване саботаже, могу имати далекосежне импликације. Узрок сваког озбиљног инцидента или несреће у ваздухопловству испитује се кроз детаљну анализу црних кутија *flight data recorder (FDR)* и *cockpit voice recorder (CVR)* – уређаја који бележе параметре лета и разговоре у кабини пилота. Сврха уређаја за бележење података лета (*FDR* или црна кутија) јесте систематско прикупљање и складиштење података добијених са различитих сензора авиона, као што су брзина, висина, положај летелице, управљачки улазни сигнали и параметри рада мотора. Ови подаци се уписују на меморијски медијум специјално конструисан да издржи екстремне услове, високе температуре, ударе и притисак, како би остао очуван и употребљив чак и након тешке авионске несреће.²⁴ Црне кутије представљају један од кључних извора података за реконструкцију догађаја, али и критичан елемент за откривање евентуалних пропуста у безбедносним протоколима, комуникацији са контролом лета, па чак и могућих намерних саботажа. Снимачи гласова из пилотске кабине (*cockpit voice recorder*) представљају специјализовану опрему намењену бележењу свих звучних дешавања у кабини, укључујући комуникацију пилота, аларме и позадинске звуке.

23 Kleut, Jelena, Uroš Mišljenović, *Zaštita privatnosti i pretpostavke nevinosti u medijima*, Partneri za demokratske promene Srbija, 2016, str. 79.

24 Avioportal, „eVazduhoplovstvo: Crna kutija u avionu”, 6. 2. 2022; <https://avioportal.me/evazduhoplovstvo-crna-kutija-u-avionu/>, (25. 4. 2025).

Ови уређаји имају кључну улогу у постистражној анализи ваздухопловних инцидента и несрећа, јер пружају драгоцен увид у ток догађаја пре критичног момента.²⁵ Због тога, од тренутка проналаска ових уређаја на месту несреће, они постају предмет интересовања не само ваздухопловних власти, већ и обавештајних служби, правосудних органа и међународних партнера. Након проналаска снимача података, од кључне је важности придржавати се стандардизованих процедура како би се сачували интегритет и поверљивост података. Уређај се не сме отворити нити се сме приступити његовој меморији пре него што буде предат овлашћеној лабораторији. За безбедан транспорт, снимач мора бити адекватно заштићен и обележен, којом приликом се најчешће користе дрвене или картонске кутије обложене заштитном пеном или фолијом. Уколико је уређај пронађен у води, препоручује се да се пакује у посуде са водом, јер сушење може изазвати хемијске реакције услед контакта одређених метала са ваздухом, што може угрозити сам медиј. У лабораторији, обучени стручњак врши отварање уређаја, преузима податке са меморијског медија и архивира их у дигиталном облику. Уколико се утврди да снимљени подаци садрже релевантне информације за ток истраге, формира се специјализовани тим који детаљно анализира садржај. Током ове фазе поступка, поверљивост података је строго контролисана, а све информације се размењују искључиво путем званичних канала. У инцидентима мањег обима, снимачи лета најчешће остају у добром стању и омогућавају брзу и прецизну реконструкцију догађаја.²⁶ Додатно, у ери дигитализације и међусобне повезаности система, све чешће се указује на потребу за интегрисаним приступом безбедности ваздушног саобраћаја. Концепт авио безбедности који је раније био примарно везан за спречавање терористичких напада и угрожавање летова, данас обухвата и сајбер безбедност, заштиту података, али и одбрану од хибридних претњи. Циљ безбедности у ваздушном саобраћају је спречавање противправних радњи које би могле угрозити летове, пре свега онемогућавањем уношења опасних предмета као што су оружје и експлозив у авион. Ова тема је постала предмет појачане пажње након терористичких напада у септембру 2001. године. Од тада, нормативни оквири у овој области значајно су проширени, како на нивоу националног законодавства тако и кроз међународне споразуме и сарадњу, као и посредством активности и препорука Међународне организације цивилног ваздухопловства (ICAO).²⁷

25 Noort, Mark C., Tom W. Reader, Alex Gillespie, "Cockpit voice recorder transcript data: Capturing safety voice and safety listening during historic aviation accidents", *Data in Brief*, Vol. 39, Art. 107602, 2021.

26 Vidović, Andrija *et al.*, "The Importance of Flight Recorders in the Aircraft Accident Investigation", In: International Scientific Conference *The Science and Development of Transport – Znanost i razvitak prometa*, Šibenik, 2022, p. 187.

27 Vozella, Angela, Pierre Bieber, "Aviation security concerns", At: *33rd Congress of the International Council of the Aeronautical Sciences*, 4–9 September 2022, Stockholm, 2022.

Нестанак лета *MH370* Малезијске авио-компаније²⁸ покренуо је низ питања о постојећим системима безбедности и праћења летова. Будући да подаци из црне кутије тог авиона никада нису пронађени, истрага је остала без кључних елемената за разумевање догађаја. Управо је овај случај подстакао глобалну иницијативу за развој система који би омогућили аутоматски пренос података о лету у реалном времену у сигурне „облак” (енгл. *Cloud*)²⁹ платформе. На тај начин би се значајно смањила вероватноћа да подаци буду изгубљени услед физичког уништења уређаја на лицу места. Ове иницијативе имају за циљ развој система који би омогућили континуирано праћење авиона и слање кључних параметара лета у реалном времену, чиме се омогућава чување података на удаљеним серверима и потенцијално брже реаговање у случају несреће. Иако је примена ове технологије још увек у почетној фази, њен потенцијал за унапређење безбедности летова и транспарентности у истрагама препознат је у стручној јавности, а експериментални програми већ се спроводе у сарадњи са водећим компанијама у области ваздухопловне технике.³⁰

Случај нестанка малезијског авиона *MH370* представља један од најсложенијих инцидентата у савременој ваздухопловној историји, при чему су правне, безбедносне и етичке димензије дошле у очигледан и директан сукоб. Правна питања тичала су се надлежности више држава укључених у потрагу: Малезије, Кине, Аустралије и других, као и различитих регулаторних стандарда и одговорности у погледу управљања истрагом и информисања јавности. Са безбедносног аспекта, догађај је указао на системске слабости у комуникационим протоколима, те у праћењу летова и одговору на ванредне ситуације, будући да је авион нестао са радара без даљег надзора током критичних минута. Етичке дилеме произашле су из непрозирности званичних извештаја, недовољно правовремених информација породицама жртава и селективног дељења података,

28 Авион *Malaysia Airlines MH370* полетео је 8. марта 2014. године из Куала Лумпура ка Пекингу. Након што је неочекивано скренуо са своје руте и изгубио контакт са контролом лета, његов нестанак покренуо је једну од најдужих и најскупљих истрага у историји авијације, остављајући многа питања без одговора. Потрага за авионом окончана је 17. јануара 2017. године, када су Малезија, Кина и Аустралија обуставиле подводну потрагу. Узроци нестанка авиона и до дана данашњег нису познати.

29 *Cloud* платформе су у суштини дигитални сервиси који омогућавају чување, приступ и обраду података преко интернета, без потребе да се ти подаци физички налазе на уређају корисника. Уместо да, рецимо, подаци буду сачувани на хард диску у авиону (као што је случај са црним кутијама), они се могу у реалном времену преносити и чувати на удаљеним серверима у тзв. „облаку”. Предност „облака” је у томе што се подаци не губе чак и ако дође до несреће или уништења авиона.

30 Chaudhary, Satish, Aditya Pratap Singh, Devender Sharma, “A Broad Perspective on Cloud Integrated Flight Data Recorder”, *Nepal Journal of Science and Technology*, Vol. 21, No. 1, 2021, pp. 107–120.

што је додатно појачало осећај неповерења у институције.³¹ Случај нестанка лета *MH370*, са свим правним, безбедносним и етичким импликацијама које је произвео, представља парадигматичан пример потребе за изградњом ефикаснијих, транспарентнијих и отпорнијих међународних механизма који ће штитити јавни интерес, безбедност и достојанство жртава, али и унапредити будућу праксу истраживања ваздухопловних инцидената.

ЗАКЉУЧАК

Савремено ваздухопловство се налази на прекретници између брзог технолошког напретка и потребе за очувањем институционалне поузданости у истрагама авионских несрећа. У раду је показано да транспарентност у овим истрагама није апсолутна вредност, већ динамичан појам који мора бити уравнотежен с правом на приватност, безбедносним ограничењима и поштовањем жртава. Иако међународни стандарди, попут оних које прописује *ICAO*, постављају нормативне оквире за заштиту поверљивих података, у пракси често долази до тензије између јавног интереса и оперативних потреба истраге. У таквим ситуацијама, правна и етичка недореченост постају изазови који могу утицати на поверење јавности у институције. Улогу у томе има и убрзан развој технологије, посебно иницијативе за складиштење летачких података у „облаку” (*cloud*), које обећавају већу доступност информација и могућност држе реакције у ванредним ситуацијама. Међутим, то носи нове правне и безбедносне дилеме – ко има јурисдикцију над тим подацима, како се обезбеђује њихова аутентичност и како се балансирају интереси јавности, истраге и приватности. Без правовремене регулације, технолошки напредак може постати ново поље правне несигурности. Поред тога, медији као важан друштвени актер имају моћ да обликују јавни дискурс о ваздухопловним инцидентима. Њихова улога може бити подстицајна, али и проблематична. Недостатак проверених информација, сензационализам и ширење теорија завере често ремете интегритет истрага и продубљују патњу погођених породица. Управо зато је неопходно утемељење етичког оквира за медијско извештавање у оваквим случајевима.

Свеобухватна анализа показује да само холистички приступ, који повезује правне норме, технолошке иновације, безбедносне стандарде, медијску одговорност и етичка начела, може понудити дугорочна решења. У том смислу, потребно је да институције, технолошки сектори и медији делују координисано,

31 Zafra, Norman, Elena Maydell, “Facing the information void: A case study of Malaysia Airlines’ media relations and crisis communication during the MH370 disaster”, *Asia Pacific Public Relations Journal*, Vol. 19, 2018, pp. 41–65.

градећи поверење кроз јасне процедуре и одговорно поступање. Само кроз такав интегрисани приступ могуће је обезбедити правичан баланс између права јавности и нужности очувања безбедности и достојанства свих учесника у истрази. Такав приступ не само да унапређује квалитет истражних поступака, већ доприноси и дугорочном јачању културе безбедности у међународном ваздухопловству.

ЛИТЕРАТУРА

1. Колев, Драган, „Медији као средство психолошке манипулације”, у зборнику: *Наука и медији, криза и њерсијекџива знања и науке*, Филозофски факултет Универзитета у Нишу, Ниш, 2012, стр. 426–447.
2. Миленковић, Дејан, *Приручник за љримену Закона о слободном љрисијуу информацијама од јавној значаја*, Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности, Београд, 2010.
3. Balcerzak, Tomasz, “A ‘just culture’? Conflicts of interest in the investigation of aviation accidents”, *Scientific Journal of Silesian University of Technology*, Series Transport, Vol. 94, 2017, pp. 5–17; <https://doi.org/10.20858/sjsutst.2017.94.1>.
4. Chaudhary, Satish, Aditya Pratap Singh, Devender Sharma, “A Broad Perspective on Cloud Integrated Flight Data Recorder”, *Nepal Journal of Science and Technology*, Vol. 21, No. 1, 2021, pp. 107–120; <https://doi.org/10.3126/njst.v21i1.49920>.
5. Delmo, Kate, Sean Chaidaroon, “Managing media sensationalism in the event of an airline disaster”, In book: *Reputation and Image Recovery for the Tourism Industry*, Chap. 12, (eds. G. Walters, J. Mair), Goodfellow Publishers, Oxford, 2019; <https://doi.org/10.23912/97819111396673-4118>.
6. Đuzel, Marko, „Krizno komuniciranje u zrakoplovnoj industriji”, sa konferencije: *PR & Media Days Mostariensis*, Studij odnosa sa javnošću Sveučilišta u Mostaru, Mostar, 2022; <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.36099.78888>.
7. European Commission, *Support study to the evaluation of Regulation (EU) No 996/2010 on the investigation and prevention of accidents and incidents in civil aviation: final report*, (written by: Robert Piers, Job Smeltink, Alfred Roelen, Rachel Beerman, Niels van Wanrooij, Pablo Mendes De Leon), Publications Office, Brussels, 2018; <https://data.europa.eu/doi/10.2832/00869>.
8. García-Gavilanes, Ruth, Milena Tsvetkova, Taha Yasseri, “Dynamics and biases of online attention: the case of aircraft crashes”, Vol. 3, Iss. 10, *Royal Society Open Science*, 2016; <https://doi.org/10.1098/rsos.160460>.
9. Kleut, Jelena, Uroš Mišljenović, *Zaštita privatnosti i pretpostavke nevinosti u medijima*, Partneri za demokratske promene Srbija, 2016; <https://www.partners-serbia.org/public/documentations/Zastita-privatnosti-i-pretpostavke-nevinosti-u-medijima.pdf>.

10. Lekić, Nedeljko, Zoran Mijanović, *Identifikacioni sistemi*, Elektrotehnički fakultet Podgorica/Tempus projekat JEP-CD-40017-2005, Podgorica, Crna Gora, 2008; https://www.ucg.ac.me/skladiste/blog_42131/objava_108653/fajlovi/Knjiga%20_%20Identifikacioni%20sistemi.pdf.
11. Li, Chen-Wei, Veng Kheang Phun, Mio Suzuki, Tetsuo Yai, “The Effects of Aviation Accidents on Public Perception toward an Airline”, *Journal of the Eastern Asia Society for Transportation Studies*, Vol. 11, 2015, pp. 2347–2362; <https://doi.org/10.11175/easts.11.2347>.
12. Makeieva, Olena, Liudmyla Shapenko, “Aviation Investigation: International and National Legal Standarts”, In: *Proceedings of the International Conference on Business, Accounting, Management, Banking, Economic Security and Legal Regulation Research (BAMBEL 2021)*, Series: Advances in Economics, Business and Management Research, Vol. 188, 2021; <https://doi.org/10.2991/aebmr.k.210826.031>.
13. Nenadić, Nemanja, „Slobodan pristup informacijama u Srbiji: iskustva, problemi i perspektive”, radni izveštaj, pripremljen za konferenciju: *Civilno društvo za odgovornu vlast*, Beograd, 2019; <https://crt.rs/wp-content/uploads/2019/01/Slobodan-pristup-informacijama-u-Srbiji-iskustva-problemi-i-perspektive.pdf>.
14. Noort, Mark C., Tom W. Reader, Alex Gillespie, “Cockpit voice recorder transcript data: Capturing safety voice and safety listening during historic aviation accidents”, *Data in Brief*, Vol. 39, Art. 107602, 2021; <https://doi.org/10.1016/j.dib.2021.107602>.
15. Rajchel, Jan, “The procedures of aviation accidents investigation. The human factor as a greatest aviation safety threat”, *Modern Management Review*, Vol. XXIII, Iss. 25 (4/2018), 2018, pp. 163–173; doi: 10.7862/rz.2018.mmr.52.
16. Rigault, Mickaël, Claudia Cevenini, Khalid Choukri, Martin Kocour, Karel Veselý, Jan Černocký, Igor Szoke, Petr Motlíček, Juan Pablo Zuluaga, Alexander Blatt, Dietrich Klakow, Allan Tart, Pavel Kolčárek, “Legal and Ethical Challenges in Recording Air Traffic Control Speech”, In: *Legal and Ethical Issues In Human Language Technologies and Multilingual De-Identification of Sensitive Language Resources*, Language Resources and Evaluation Conference, 20–25 June 2022, Marseille, 2022; <https://aclanthology.org/2022.legal-1.pdf>.
17. Skoko, Lea, „Biometrijske metode identifikacije”, završni rad, Filozofski fakultet Univerziteta u Zagrebu, Zagreb, 2021; <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:842601>.
18. Stojičić, Snežana, Radovan Radovanović, Nataša Petrović, Milesa Srećković, „Forenzičke metode za identifikaciju lica: juče, danas, sutra”, u: *Zbornik radova sa LXVI konferencije ETRAN*, 6–9. juna 2022, Novi Pazar, 2022, str. 1–5; https://www.etrans.rs/2022/zbornik/ETRAN-22_radovi/SSFO1.1.pdf.
19. Vidović, Andrija, Andrea Franjić, Igor Štimac, Marija Ozmec-Ban, “The Importance of Flight Recorders in the Aircraft Accident Investigation”, In: International Scientific Conference *The Science and Development of Transport – Znanost i razvitak prometa*, Šibenik, 2022; <https://doi.org/10.1016/j.trpro.2022.09.022>.

20. Vozella, Angela, Pierre Bieber, "Aviation security concerns", At: *33rd Congress of the International Council of the Aeronautical Sciences*, 4–9 September 2022, Stockholm, 2022. https://www.icas.org/icas_archive/ICAS2022/data/papers/ICAS2022_0918_paper.pdf.
21. Vukadinović, Slobodan, Katarina Jovičić, „Razvoj transparentnosti u javnom i privatnom (ugovornom) pravu: od zahtjeva ka načelu”, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, vol. 45, br. 3, Rijeka, 2024, str. 589–611; <https://doi.org/10.30925/zpfsr.45.3.5>.
22. Zafra, Norman, Elena Maydell, "Facing the information void: A case study of Malaysia Airlines' media relations and crisis communication during the MH370 disaster", *Asia Pacific Public Relations Journal*, Vol. 19, 2018, pp. 41–65; <http://api.digitalnz.org/records/41174320/source>.

Правни извори и документа

1. Закон о заштити података о личности, „Службени гласник РС”, брoј 87/2018; <https://pravno-informacioni-sistem.rs/eli/rep/sgrs/skupstina/zakon/2018/87/13/reg>.
2. Закон о слободном приступу информацијама од јавног значаја, „Службени гласник РС”, брoј 120/2004, 54/2007, 104/2009, 36/2010, 105/2021; <https://pravno-informacioni-sistem.rs/eli/rep/sgrs/skupstina/zakon/2004/120/7/reg>.
3. Закон о тајности података, „Службени гласник РС”, брoј 104/2009; <https://pravno-informacioni-sistem.rs/eli/rep/sgrs/skupstina/zakon/2009/104/7>.
4. Council of Europe, "Council of Europe Convention on Access to Official Documents – Tromsø Convention", No. 205; <https://rm.coe.int/1680084826>.

Интернет извори

1. Avioportal, „eVazduhoplovstvo: Crna kutija u avionu”, 6. 2. 2022; <https://avioportale.me/evazduhoplovstvo-crna-kutija-u-avionu/>, (25. 4. 2025).

Marina Mijatović

TRANSPARENCY IN AIRCRAFT ACCIDENT INVESTIGATIONS: BETWEEN THE PUBLIC'S RIGHT TO INFORMATION AND THE INTERESTS OF NATIONAL SECURITY

Abstract: In modern aviation, transparency in the handling of aircraft accidents is one of the key prerequisites for maintaining public trust, improving safety and preventing similar incidents in the future. At the same time, the publication of sensitive information, such as black box data or cockpit voice recordings, raises numerous legal and ethical issues, especially in the context of protecting privacy, the dignity of victims and national security interests. While the public, the media and victims' families often

insist on the right to information, states and competent authorities sometimes restrict access to information, citing security risks or the need to preserve the integrity of the investigation. Such a conflict of interest raises the question: where does the public's right end and the state's obligation to protect broader security interests begin.

This paper seeks to examine the normative framework governing transparency in aviation accident investigations, with particular reference to international standards, domestic practice, and specific cases where legal, safety, and ethical dimensions have come into direct conflict. The aim is to offer arguments for a balanced legal solution that will respect the right of the public, but will not compromise the safety, privacy, and legal integrity of investigative procedures.

Keywords: aviation accidents, public law, national security, black box, investigation.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

351.86

НАЦИОНАЛНА безбедност : часопис безбедносних наука
= National Security : journal of Security science / главни и
одговорни уредник Драган Симеуновић. - 2014, бр. 1-
. - Београд : Академија за националну безбедност,
2014- (Београд : Службени гласник). - 25 cm

Два пута годишње.

ISSN 2406-1840 = Национална безбедност
COBISS.SR-ID 212342284

РЕПУБЛИКА СРБИЈА

АКАДЕМИЈА ЗА НАЦИОНАЛНУ БЕЗБЕДНОСТ

НАЦИОНАЛНА БЕЗБЕДНОСТ

Часопис безбедносних наука
(часопис излази два пута годишње)

Национална безбедност излази од 2014. године у форми научног часописа

Издавачи

Академија за националну безбедност
Београд, Краљице Ане бб, тел. 011/3645549
имејл-адреса: nb.redakcija@bia.gov.rs
Институт за српску културу Приштина – Лепосавић
Лепосавић, 24. новембар бб, тел. 028/84311
имејл-адреса: institut.skp@gmail.com

Главни и одговорни уредник
академик, проф. др Драган Симеуновић

Заменик главне и одговорне уредника
виши науч. сар., др Марија Јефтимијевић Михајловић

Помоћници главне и одговорне уредника
проф. др Марко Парезановић
ванр. проф. др Предраг Павлићевић
проф. др Драган Ђурђевић

Редакција
проф. др Марко Парезановић
ванр. проф. др Реља Жељски
ванр. проф. др Предраг Павлићевић
проф. др Драган Ђурђевић
ванр. проф. др Драган Живаљевић
доц. др Бранко Марковић
доц. др Миодраг Лемајић
ванр. проф. др Милован Трбојевић

Савет часописа
проф. др Горан Милошевић
проф. др Милан Јовановић
проф. др Драгана Коларић
др Благодар Ловчевић
Војин Милојевић
Игор Кецојевић

Технички уредник и ликовна ојрема
Јелена Панић
Мирко Трбусић

Лектура и коректура
Тијана Пауновић

Секретар часописа
Тијана Пауновић

Штампа
ЈП „Службени гласник”

Тираж: 100